

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30.09.1963, sp. zn. 4 Cz 8/62, ECLI:CZ:NS:1963:4.CZ.8.1962.1

Číslo: 1/1964

Právní věta: Jednotné zemědělské družstvo může realizovat pohledávku, která mu vznikla tím, že družstevník neodevzdal živý inventář, nejen způsobem uvedeným v čl. 37 Vzorových stanov (vyhl. č. 49/1961 Sb.), ale i tím způsobem, že uplatní pohledávku na naturální plnění, resp. na zaplacení náhrady v penězích, žalobou u soudu.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 30.09.1963

Spisová značka: 4 Cz 8/62

Číslo rozhodnutí: 1

Číslo sešitu: 1-2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Jednotná zemědělská družstva

Předpisy: 49/1961 Sb. čl. 37

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Okresní soud v Pelhřimově uznal žalované jednotné zemědělské družstvo povinným zaplatit žalobci 2400 Kčs s přísl. a zamítl námitku započtení částky 5400 Kčs s přísl.

Okresní soud odůvodnil své rozhodnutí v podstatě tím, že rozhodnutí předsedy, resp. představenstva družstva, kterým bylo žalobci odečteno z odměny za pracovní jednotky za rok 1959 celkem 2400 Kčs s odůvodněním, že jde o náhradu za plánovanou nevnesenou prasnici, odporuje ustanovení čl. 5 vzorových stanov z roku 1959, resp. článku vzorových stanov z roku 1961 a že je tedy nezákonné. Pokud žalované družstvo namítalo k započtení částku 5400 Kčs jako náhradu za družstevní krávu, dospěl okresní soud k závěru, že sice jeho nárok považuje za oprávněný, že však se družstvo musí tohoto nároku jako nároku na náhradu škody domáhat zvláštní žalobou, především uplatněním nároku na vrácení krávy, a teprve potom, kdyby nebyl vrácení v předešlý stav možné, uplatněním nároku na náhradu v penězích.

Krajský soud v Českých Budějovicích zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

Krajský soud dospěl k závěru, že není oprávněn přezkoumávat správnost rozhodnutí členské schůze, resp. představenstva žalovaného družstva, kterým byla hodnota nevnesené prasnice odečtena z odměny žalobce za pracovní jednotky, a to ani v tom případě, když toto rozhodnutí odporuje

vzorovým stanovám. Takové opatření přezkoumávat nemůže ani jako předběžnou otázku, takže musí vycházet z toho, že družstvo má proti žalobci splatnou protipohledávku ve výši 2400 Kčs, neomezenou co do realizace ustanovením článku 5 vzorových stanov. Vycházejí z tohoto právního názoru a dále z toho, že soud je oprávněn rozhodovat o nároku žalobce na zaplacení odměny za pracovní jednotky a že je tedy nepochybně oprávněn zkoumat, zda se protipohledávka žalovaného hodí k započtení, uložil okresnímu soudu, aby zjistil, zda a do jaké míry jsou zažalované doplatky vyloučeny z exekuce a posoudil, zda a do jaké míry je žaloba důvodná přesto, že družstvo se brání námitkou započtení splatné protipohledávky 2400 Kčs. Pokud žalované družstvo namítlo k započtení částku 5400 Kčs, krajský soud uvedl, že tento nárok družstva by se sice hodil zásadně k započtení, že však bude třeba zjistit všechny skutečnosti, rozhodně pro jeho skutkové podepření a že bude třeba přihlídnout k ustanovení § 40 a násl. zák. č. 49/1959 Sb.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem, že usnesením krajského soudu byl porušen zákon.

Odůvodnění:

Podle čl. 5 vzorových stanov z r. 1959 (vyhláška č. 92/1959 Ú. l.), resp. podle čl. 37 vzorových stanov z roku 1961 (vyhláška č. 49/1961 Sb.) sráží družstvo družstevníkům, kteří neodevzdali stanovené stavy hospodářských zvířat a přiměřené zásoby krmiva, osiv a sadby, částku odpovídající 20 procentům ceny chybějících kusů a plnou cenu chybějících zásob z částky, která jim má být vyplacena za odevzdaný živý a mrtvý inventář a přidělí je příslušnému fondu.

Toto ustanovení vzorových stanov však nelze vykládat jen podle jeho slovního znění, tj. tak, že realizace tohoto nároku by byla možná jenom způsobem v něm uvedeným, nýbrž je třeba přihlídnout k účelu, který toto ustanovení sleduje, tj. tomu, že jeho účelem je zajistit sdružování výrobních prostředků a plnění povinností družstevníka a zabránit spekulacím družstevníků, kteří by mohli před vstupem do jednotného zemědělského družstva rozprodat nebo vybit živý inventář. Při doslovném výkladu těchto ustanovení by byli totiž v největší výhodě ti členové, kteří by nevnesli do družstva žádný živý a mrtvý inventář nebo vnesli jen nepatrnou část tohoto inventáře, neboť by nemohli prakticky dostat žádné splátky a nebylo by pak ani možno jim nic srážet do nedělitelného fondu.

V podstatě shodného názoru je i ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství, podle něhož nelze z ustanovení čl. 37 citovaných stanov dovodit, že by družstvo nemohlo dosáhnout jiným způsobem vyrovnání svého nároku, než započtením splatných splátek na dluh družstevníka za neodevzdané zásoby osiv, sadby, krmiv a za chybějící kusy hospodářských zvířat. Podle názoru ministerstva je věcí družstva, aby uvážilo každý případ, kdy družstevník nemá stanovené stavy, podle důvodů nesplnění pak se s ním dohodlo o termínu a způsobu odevzdání nebo jiném způsobu úhrady stanoveného počtu hospodářských zvířat. Družstva mají v takových případech postupovat uvážlivě, přičemž je jim ponecháno na vůli, zda a jakým způsobem uplatní nárok na chybějící kusy hospodářských zvířat.

Je tedy nutno připustit realizaci pohledávky, která vznikla družstvu tím, že nebyl odevzdán živý inventář, nejen způsobem, který je upraven v článku 5, resp. 7 stanov, ale i tím způsobem, že družstvo uplatní pohledávku na naturální plnění, resp. na zaplacení náhrady v penězích, žalobu u soudu.

Jednotné zemědělské družstvo však nemůže realizovat splnění této své pohledávky srážkou z odměny družstevníka za práci bez jeho souhlasu.

Odměna družstevníka je jednou ze základních forem odměny za práci, má proto nutně některé znaky příbuzné se znaky odměny za práci v podobě mzdy a proto také odměně za práci družstevníka se

přiznaly některé výhody, které se poskytují mzdě. Obdobně jako lze bez souhlasu zaměstnance provádět jen určité srážky ze mzdy, a to na základě právního předpisu (daň ze mzdy, peněžité pokuty a jiné), lze také provést srážku z odměny za práci družstevníka jen souhlasí-li družstevník s těmito srážkami, nebo existuje-li právní předpis, který tyto srážky dovoluje bez jeho souhlasu. Souhlas družstevníka, resp. nedostatek právního předpisu, nemůže být nahrazen usnesením členské schůze družstva. Pokud tedy družstvo provede - třeba na základě usnesení členské schůze - bez souhlasu družstevníka, aniž by bylo k tomu oprávněno na základě právního předpisu, srážku z jeho odměny a družstevník uplatní nárok na zaplacení takto sražené odměny za práci před soudem, je soud povinen o tomto nároku rozhodnout. V takovém řízení jednotné zemědělské družstvo může uplatnit svůj nárok z titulu náhrady za neodvedené stavy hospodářských zvířat i kompenzační námitkou. Nebylo tedy ani žalované družstvo oprávněno z odměny za práci žalobce srážet - i kdyby jeho nárok byl jinak po právu - bez jeho souhlasu náhradu za neodvedenou prasnici. Pokud tak učinilo, domáhy se žalobce právem v soudní řízení vrácení částek, které mu družstvo takto neprávem zadržuje. Žalované družstvo ovšem může proti žalobnímu nároku namítnout k započtení pohledávku, která mu proti žalobci vznikla neodvedením stanovených kusů živého inventáře. To se však v tomto řízení nestalo, neboť družstvo, které vycházelo z přesvědčení, že si může tuto pohledávku bez souhlasu družstevníka, a dokonce snad i bez usnesení členské schůze a návrhu představenstva, srazit z odměny za pracovní jednotky, kompenzační námitku nevzneslo.

Bude proto třeba podle § 7 o. s. ř. poučit žalované družstvo o pochybení, k němuž při realizaci jeho nároku na úhradu za neodvedenou prasnici došlo v tom, že srážku z odměny družstevníka nelze považovat za úkon směřující k započtení, a o možnosti uplatnit tento nárok námitkou započtení podle § 326 obč. zák. V případě, že tato námitka bude vznesena, bude potom třeba zjistit všechny skutečnosti závažné pro posouzení, zda tato pohledávka je po právu, v jaké výši a zda se hodí k započtení.

Pokud družstvo namítlo k započtení pohledávku 5400 Kčs jako náhradu škody, které mu měla vzniknout tím, že žalobce odňal krávu z živého družstevního inventáře, poukázal krajský soud zcela správně na to, že by se tato pohledávka zásadně hodila k započtení. Nehledě ovšem k tomu, že náhrada škody nebyla předem projednána členskou schůzí, a že tedy družstvo nezachovalo postup stanovený v § 42 zák. č. 49/1959 Sb., výsledky dosavadního jednání nestačí k tomu, aby mohlo být posouzeno, zda je nárok proti žalobci po právu. Bude proto třeba v dalším řízení především poučit žalované družstvo o ustanoveních zákona č. 49/1959 Sb., a bude-li nárok na náhradu škody uplatněn způsobem v tomto zákoně stanoveným, zjistit, jak tomu bylo s krávou při vstupu žalobce do družstva, vypořádat se s jeho námitkou, že šlo o krávu, která byla vlastnictvím jeho otce, a zjistit vůbec všechny skutečnosti rozhodné pro posouzení nároku na náhradu škody.

Porušil tedy krajský soud zákon v ustanoveních § § 7, 56 odst. 1 písm. b) o. s. ř. ve spojení s čl. 92/1959 Ú. l., resp. čl. 37 vyhl. č. 49/1961 Sb.